PE MARGINEA UNUI GLOSAR DIALECTAL.
Atestări „involuntare” (II)[1]

IULIA MĂRGĂRIT

1. Pentru faptele de mai jos, identificate în *Glosar din Ţara Haţegului* de Ar. Densuşianu [= GŢH], şi grupate sub numele „atestări «involuntare»”, am reluat, de fapt, titlul unui articol apărut în 2011[2]. Am reactivat vechea titulatură pentru valabilitatea definiţiei „termeni colaterali, prin raportare la corpusul corespunzător, în sensul că aceştia apar, exclusiv, în glosări ori în citate” (Mărgărit 2011: 27). Cu alte cuvinte, dintr-un motiv sau altul, nu au fost incluşi în inventarul propriu-zis. Decizia a aparţinut autorilor, ca în cazul *Gl. reg.*, sau autorului, ca în cazul de faţă. Evident, Ar. Densusianu a avut intenţia de a semnala cuvintele emblematice pentru ţinutul său natal – Ţara Haţegului, motiv pentru care a operat o anumită filtrare, în cele din urmă subiectivă, deoarece a lăsat deoparte tot ceea ce a considerat că este cunoscut, adică ceea ce el însuşi cunoştea foarte bine. Cititorul nefamiliarizat cu graiul acestui „colţ de miazăzi al Transilvaniei” (GŢH: 84), la parcurgerea materialului, în glosele lexemelor-titlu, întâlneşte arhaisme, regionalisme pentru a căror descifrare i-ar mai trebui un dicţionar sau, cel puţin, un glosar similar.

2. În cele ce urmează, prezentăm o listă alfabetică nonexhaustivă a unor astfel de cuvinte, împreună cu definiţiile din care au fost extrase, uneori la limita dintre glosă şi citat:

ai s.v. *aiuş* „*ai* sălbatic, ceapa ciorii, ce creşte în ogoare, vitele o mănâncă bucuros, dar laptele de la vacile care m[an]âncă *aiuşu* capătă mirosul greu al plantei” (GŢH: 85)[3]. Mai adăugăm un fapt evident că *aiuş*, în raport cu *ai,* constituie un derivat analizabil tocmai prin baza respectivă şi un altul ştiut că, la rândul lui, *ai* „usturoi”, moştenit din lat. *allium*, a cunoscut şi mai cunoaşte încă o circulaţie limitată în Transilvania. DA indică 3 atestări pentru *ai* (Şincai, Hr., HEM: 598, *Doine*: 76, fără să valorifice GŢH).

arginţită s.v. *şiclu* „lamină subţire de aur sau de argint, hârtie aurită sau *arginţită*” (p. 169), participiu al verbului *arginţi* „a polei, a sufla cu argint”, var.

[1] Numărul de ordine se explică prin faptul că deja am publicat *Atestări „involuntare”*, dar fără marcă numerică. Atunci când am realizat articolul, după lectura volumului *Glosar regional* [= *Gl. reg.*] de V. Arvinte, D. Ursu, M. Bordeianu [1961], nu bănuiam că va urma o întreprindere similară. Am apelat la numerotare pentru a sublinia continuitatea problematicii.

[2] *Atestări „involuntare”*, în „Fonetica şi dialectologie”, XXX, p. 27–33.

[3] Întrucât este vorba de o singură sursă, în continuare, ne limităm la indicarea paginii.

FD, XXXII, Bucureşti, 2013, p. 95–102

BDD-A15333 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:51:33 UTC)

înv. pentru *arginta*, acesta din urmă, inclus în LB, atestat în *Psaltire* (1651) şi la Frâncu–Candrea, R., 191. Nu figurează în DA cu atestarea din GŢH;

boană s.v. *pigol* „iau *boană de boană* sau puţin câte puţin" (p. 164); s.v. *cucuruz(i)* „ştiulei cu *boanele* pe ei" (p. 121), cu înţelesul „*boabă*", germanism în Transilvania" < *Bohne* (v. DA s.v. 2.). În dicţionarul-tezaur, cuvântul apare cu o unică atestare (HEM: 1531), tot din Haţeg, fără să fie menţionat GŢH;

borbonele „bobiţe de fructe, cu această formă" s.v. *turtea* „*borbonele* de jneapăn care servesc şi pentru a parfuma în casă, puindu-le pe jeratic" (p. 172), absent din dicţionare, în general, din DA, în mod special;

bostan „dovleac" s.v. *curcubete* (p. 121); s.v. *tambură* „un fel de supă care se face, punându-se făină de sâmburi de *bostan* în apă fiartă, care apoi se toarnă peste pâine sfăr[â]mată şi se mănâncă" (p. 170), cunoscut în Moldova şi Transilvania (LB), după DA s.v. 1., 2., fără valorificarea înregistrării din GŢH;

bruşos „cu bulgări, bolovani" s.v. *bordos* „*bruşos*, gronţuros" [d. cale, drum, arătură] (p. 89), inclus în DA pe baza unei singure atestări;

calindroi s.v. *coldan* „calic, *calindroi*, haimana" (p. 119), cu înţelesul „ştrengar, haimana", atestat pentru Moldova şi Muntenia, iar cu cel de „calic" pentru Năsăud (v. DA), semnalarea din GŢH nefiind citată;

călcătură „epilepsie" s.v. *ghială* sau *dială*, în locuţiuni, „du-te-n ghială «= du-te-n nevoie, la dracu!», averea-i ghială = nevoie, stropşeală, *călcătură (epilepsie)*" (p. 155), inclus în LB, H, XVII (Făgăraş), *Şez.*, II: 185 (Mold.), Reteganul P., V: 10, *Doine*: 6, fără atestarea din GŢH în DA;

călcâiul pâinii „colţ, coltuc de ..." s.v. *donţ* (p. 122), în DA cu 2 atestări, una pentru Moldova şi alta pentru Transilvania, consemnarea din GŢH lipsind;

călţuni „un fel de ciorapi" s.v. *cioci* „*călţuni* de pănură, mai ales la copiii mici" (p. 93), în DA, cu atestări pentru Transilvania, cu precădere, din mai multe surse, în afară de GŢH;

cătărigi „catalige" s.v. *piciorang* „lemne cu un cârlig la capătul de jos în care umblă uneori pe sate, când e noroiu mare, pe alte locuri se zic *cătărigi*", după DA, răspândit în Moldova şi în Bihor, fără menţionarea GŢH;

cinflor „graur" s.v. *pişcănfloare*[4] „specie de graur galben, cu aripi negre, numit şi *cinflor*" (p. 164);

clăcăşie „stare, condiţie de clăcaş" s.v. *chisâm* „sumă anuală de bani ce, în timpul *clăcăşiei (obăgiei)*, trebuia s-o plătească clăcaşul proprietarului pentru zilele de muncă [neefectuate]" (p. 92), cuvânt absent din dicţionare;

corfă s.v. *targă* „coş, *corfă*, paner" (p. 170), după DA, cunoscut în Transilvania şi Muşcel, în afara atestării din GŢH;

cotoi „motan" s.v. *cotoc* „pisoi, *cotoi*" (p. 120), larg răspândit, în afară de Trans. (v. DA);

[4] Atât în DA, s.v. *cinflor*, cât şi în DLR s.v. *pişcănfloare* apare aceeaşi glosă „grangur", diferită de GŢH, dar neesenţială pentru discuţia de faţă.

BDD-A15333 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:51:33 UTC)

covată s.v. *rusuroni* „pâine ce se face din răzăturile de pe *covata* în care s-a frământat aluatul” (p. 167), răspândit prin Bucov. şi Mold., de unde a pătruns şi în nordul Trans. (v. DA s.v.);

fiertură „ciorbă, supă (cu şi fără carne) s.v. *păzitură* „*fiertură*, legume” (p. 164);

foale „burtă, abdomen” s.v. *vârlugă* „specie de peşte, fără solzi, cafeniu închis pe spate, pe *foale* gălbui” (p. 173); s.v. *flămânzare* „*moalele foalelui* dintre coaste şi şold” (p. 154), consemnat pentru Transilvania (v. DA), dar fără GŢH;

gălăgi „a face gălăgie” s.v. *tocorez, ~-eză* „bărbat sau femeie care *gălăgesc* mereu şi care nu pot ţine secretul” (p. 171); s.v. *spârdăi, spârdăiesc* „*gălăgesc*, vorbesc verzi şi uscate” (p. 169); s.v. *sporojesc* „vorbesc mult, *gălăgesc*”, cu o unică atestare în DA, pe baza DICŢ;

gheaţă „grindină” s.v. *ţidie* „*neauă* sau *gheaţă* măruntă ce merge pe râu şi care, când sloii sunt mai mărişori, se face zai” (p. 171), inclus în DA pentru Trans. şi Bucov., cu o unică atestare (Marian, *Nunta*: 787);

hiribă „hrib” s.v. *pitoancă* „*hiribă*, mânătârcă” (p. 165), răspândit în Mold., Bucov., Trans. (DA), dar conform sursei citate, numai în formele *hrib, hirib*.

lădăţuie „ladă mică, sertar” s.v. *lacră* ... „*lădăţuie* de la masă sau scrin” (p. 158), conform surselor din DA, având curs în Mold. şi Trans., dar fără GŢH;

legume „ciorbă, supă” (cu şi fără carne) s.v. *păzitură* (p. 164) (v. *supra* s.v. *fiertură*).

limpede „neted(ă), fără asperităţi” s.v. *dădăuş* „gheaţă *limpede*” (p. 121) cu atestări, exclusiv, pentru Muntenia şi Moldova (v. DA s.v.);

mâniecios s.v. *dâcos* „ranchiunos; *mâniecios*; răutăcios” (p. 121), absent din dicţionare;

mofluz s.v. *pilug* „a rămas *mofluz, pilug* «şi-a pierdut averea»” (p. 164);

nea(uă) „zăpadă” s.v. *ţidie* (v. *supra* s.v. *gheaţă*);

nesucces „insucces” s.v. *bâc* „se aplică [atunci] când cineva se bucură de nesuccesul cuiva” (p. 87), cuvânt inexistent în dicţionare;

obăgie „stare, condiţie de *(i)obag*” v. *supra* s.v. *clăcăşie*, consemnat în DLR pe baza unei singure atestări din Ialomiţa (*Când a venit Cuza, am scăpat de* ***obăgie*** *şi de străpoarte* – GN, I: 203);

ori, a-şi veni în ori s.v. *descebălui* „*a-şi veni în ori*, a se deştepta din ameţeală, din somn, din beţie ...”, cunoscut în Trans., Mold., Ban., pe baza mai multor surse, dar fără GŢH;

păuni s.v. *chitesc* „a se găti, a-şi face găteala, *a se păuni*” (p. 121), cuvânt inedit, ca şi *păunit* adj. s.v. *chitit* „gătit, *păunit*” (p. 122);

pânzărie „pânză” s.v. *ujog* „pământuful sau mătura făcută din *pânzărie* netrebuincioasă cu care se mătură cuptorul de cenuşă înainte de a băga pâinea” (p. 172), semantism inedit;

pânzătură de masă „faţă de masă” s.v. *măsăriţă* (p. 160), compus învechit şi regional (v. DLR s.v. *pânzătură*), fără să figureze între surse şi GŢH;

pepeşi refl. [d. fructe] „a se bate, a se bătuci” s.v. *miscullariu* „specie de pom, face fructe mici, cafenii şi tari, care se pot mânca numai după ce *se pepeşesc*”

BDD-A15333 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:51:33 UTC)

(p. 160), cuvânt inedit, DLR înregistrează *pepeşit* „turtit”, alături de *pepeş*, ambele atestate prin împrejurimile oraşului Braşov;

pituşcă s.v. *pupurez* „pâine mică, *pituşcă*” (p. 166), derivat înv. şi reg. (v. DLR s.v.);

prostogan s.v. *nătălog* „bădăran, *prostogan*, tont” (p. 162), cuvânt absent din DLR;

rociu s.v. *răcilă* „un fel de *rociu* sau mreajă cu care se prind peştii” (p. 164); s.v. *cristac* (p. 120), regionalism atestat în Mold. şi în sudul Trans. (v. DLR s.v.);

rosură s.v. *julitură* „*rosură* de botină, de ham” (p. 158), după DLR, înv. şi reg., atestat la S. Fl. Marian, Ins., 242;

sconat s.v. *născocor* „pretenţios; fanfaron; îngâmfat”: *Nu te mai face* ***născocor****! Prea eşti* ***născocor****!*, după DLR, specific Munteniei;

scurge refl. „a se *vărsa*” s.v. *răstocesc* „sec un râu, abătându-l în altă parte sau o mlaştină făcând-o *să se scurgă*” (p. 166), semantism învechit (v. DLR s.v. III.1.);

slaniță „leasă” s.v. *coşer* „*slaniță* de uscat poame” (p. 120);

smintişă „sămăchişă” (?) s.v. *mitică* „mâncare din smântână, unt şi *smintişă*” (p. 161), cuvânt absent din dicţionare;

sorliță s.v. *uligane* „sorliță, vultur” (p. 172), element regional, cu puține atestări (v. DLR);

stârvesc s.v. *putoresc* „lenevesc, stau fără lucru, *stârvesc*” (p. 166), cu o unică atestare: SDLR;

strămătură „fir desfăcut dintr-o țesătură” s.v. *stramă* (p. 170), absent cu acest sens din dicționare;

şinor s.v. *roit* „figurile de şinor ce se fac pe pulpa de sus, pe cioareci” (p. 167), element regional (v. DLR s.v.);

şireție s.v. *sclipui* „scot, storc ceva de la cineva, cu vorbe sau cu vreo *şireție*” (p. 168); derivat rar., în DLR, cu 2 atestări (Mold., Trans.);

ştiulei „ştiuleți” s.v. *cotarcă* „coşeriu de grădele în care se ține păpuşoiu pe *ştiulei*” (p. 120); s.v. *cucuruzi* „*ştiulei* cu boanele pe ei” (p. 121);

tâtâi refl. „a se bâlbâi” s.v. *tântăvesc* „bâlbâi, tâtâi” (p. 170), cuvânt inedit;

trăgulă „tigvă cu ajutorul căreia se trage băutura din butoi” s.v. *tiuşă* „plantă al cărei fruct se întrebuințează pe sate ca tigvă sau *trăgulă*; *trăgula* însăşi” (p. 171);

țârțăriță „măzăriche” s.v. *mieluşei*, cunoscut în sudul Transilvaniei (v. DLR s.v.), nu figurează cu atestarea din GȚH;

ursoanie s.v. *baburĕ* „urloiul se mai numeşte şi capră sau *ursoanie* pe care iese fumul în pod la casele țărăneşti” (p. 86); cf. DLR *ursoaie*, fără semnalarea variantei din GȚH;

zărâncit „pipernicit” s.v. *şomâc* „om mic, *zărâncit*” (p. 169); s.v. *zepeticit* „*zărâncit*, mic şi slab” (p. 173).

3. Atestările enumerate reprezintă mai multe categorii de fapte:

3.1. Cuvinte inedite, neintroduse încă în dicționare, cum sunt următoarele: *borbonele* s.f. pl., dim. de la *borboană*, împrumut din bg. *бърбона*, apropiat de

BDD-A15333 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:51:33 UTC)

etimon nu numai prin semantism (v. *supra*), ci şi prin formă, comparativ cu stadiul actual, rezultat în urma unei metateze: *broboană*. Lexemul, pentru conservarea formei etimologice şi a semantismului primordial, este considerat specific ariei sudice (Mărgărit, *Vocab.*: 275), datorită poziției geografice a zonei. După cum rezultă din informația GȚH, împrumutul a cunoscut, încă din secolul al XIX-lea, o difuziune mai largă; ar putea să fie vorba de o mediere datorată graiurilor olteneşti; *clăcăşie*, derivat secundar de la baza *clăcaş* (< *clacă*), denumeşte condiția socială a țăranilor într-o anumită epocă. Din familia lexicală, grupată sub nucleul *clacă*, menționat în DA, lipseşte derivatul semnalat şi neînregistrat până în prezent în dicționare; *mâniecios*, derivat analogic, probabil după *supărăcios*, pe care îl dublează ca sens; *păuni*, cu part. adj. *păunit*, diferit prin conjugare şi semantismul concret de parasinteticul *împăuna*. Verbul semnalat a apărut, probabil, pe baza unei comparații sugestive tocmai pentru a exprima acțiunea de împodobire ostentativă a cuiva, similară cu penajul special al păsării menționate. Derivatul verbal *pepeşi* confirmă o situație din lexicul regional, creată prin fixarea împrumutului maghiar *pepeş* < *pépes* [d. fructe] „bătut, bătucit", înregistrat în jurul Braşovului, împreună cu adj. *pepeşit*, cu o anumită evoluție de sens, întrucât defineşte particularitatea nasului în urma unui accident, prin cădere: *pepeşit* „turtit", atestat în absența verbului corespunzător (v. DLR s.v.). Consemnarea verbului *pepeşi*, exprimând acțiunea prin care un obiect rămâne marcat, dobândind o particularitate, completează familia lexicală şi atestă consolidarea regionalismului în palierul dialectal; *prostogan*, variantă neatestată de la derivatul *prostonac* (v. DLR s.v. *prostănac*), ca rezultat al unei metateze: *prostocan* şi a sonorizării velarei [c] > [g]; *smintişă* atestă cursul împrumutului, de origine sârbă, *sămăchişă* „lapte acru", cu unele modificări fonetice în varianta hipercorectă refăcută, *sămătişă*: disimilare vocalică totală [ă] – [ă] > [ă]: *smătişă*. Prin contaminație cu *smântână* s-a creat o nouă variantă, *smintişă*, s.v. *mitică* „mâncare din unt, smântână şi *smintişă*"; *tâtăi* „a bâlbâi", cu part. *tâtăit*, probabil o formație onomatopeică s.v. *tântăvesc*, dacă nu chiar o variantă fonetică a acestuia. Alteori, este vorba numai de un semantism, ocultat în dicționare, prin nevalorificarea atestării. Astfel este cazul *pânzărie* „pânză", prin dezvoltare de sens în sinonimie cu baza, în ciuda sufixului colectiv, *-ărie* prin care se analizează derivatul, ori *hiribă*, variantă morfologică inedită, în raport cu *hirib*, creat prin anaptixă (cf. *hrib*), prin refacere din pluralul acestuia sau *ursoanie*, absent în DLR, care a înregistrat numai *ursoaie* în temeiul înregistrării în Damé, T.

3.2. O categorie distinctă o constituie unitățile lexicale înregistrate cu una, două atestări în dicționare şi, prin urmare, îmbogățite, sub acest aspect, datorită GȚH. Dintre acestea menționăm următoarele: *argințit, ~-ă* figurează numai în LB; *boană* s.f. pl. *~-e*, atestat exclusiv în HEM; *călcâi, ~-ul pâinii*, consemnat în DA cu o atestare pentru Moldova şi una pentru Transilvania; *cătărigi* „catalige", menționat în DA pentru Moldova şi Banat; *bruşos, ~-oasă* – apare cu o atestare din Trans.; *gălăgi*, inclus în DA pe baza informației din DICȚ; *lădățuie* confirmat în

BDD-A15333 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:51:33 UTC)

LB. Existența unor atestări unice ar putea pune sub semnul întrebării verosimilitatea şi credibilitatea acesteia. O astfel de situație se întâlneşte pentru *obăgie*, consemnat în Ialomița şi confirmat în Hațeg ca modalitate de adaptare în vocabularul dialectal.

3.3. Unele dintre elementele astfel identificate figurează în DLR pentru o singură provincie; *sconat* „fanfaron" şi *zărâncit* „pipernicit", după DLR cu răspândire exclusiv în Muntenia. În aceste condiții, datorită atestărilor din GȚH, poate fi vorba de o arie de răspândire, de la început, mai largă sau de extensiune, ulterioară, prin infiltrare în timp şi în alte zone. În aceeaşi situație sunt *sorliță* având curs doar în Bucovina sau *rosură* numai în Moldova, după DA. Evoluții similare pe baza aceloraşi tendințe, restrângeri ori extensiuni ale unor fenomene sunt tot atâtea posibilități interpretative facilitate de informațiile unui glosar.

3.4. Alte atestări din aceeaşi categorie, nepreluate în DLR apar, în dicționarul-tezaur, ca învechite. O atestare în plus pentru *limpede* „neted", *pânzătură, pituşcă, rosură, scurge, strămătură*, ar fi completat fericit tabloul difuziunii acestora în diacronie.

4. Faptele reperate în GȚH, incluse în definiția preexistentă „atestări «involuntare»", pe care am formulat-o din punctul de vedere al interesului autorului față de anumite elemente lexicale, ar putea fi definite, totodată, „atestări indirecte", dar din perspectiva lectorului. Semnalarea lor, indiferent de titulatura sub care s-ar întâmpla să fie grupate, a urmărit să atragă atenția beneficiarului asupra necesității de valorificare integrală a unei astfel de lucrări. După cum s-a putut vedea, lista termenilor stabilită de către autor este susceptibilă de completări după lectura „totală". În cele din urmă, selectările, operate într-o etapă premergătoare pentru alcătuirea lucrării, se completează cu lexemele identificate într-o etapă ulterioară, la lectură, prin valorificarea acesteia, ca instrument de lucru, fiind la fel de prețioase. În fond, atestările „involuntare", prin posibilitatea de recuperare, devin tot atât de valoroase, ca şi cele impuse de voința autorului. Unda de reproş se adresează dicționarelor realizate după publicarea GȚH. Exploatarea restrictivă a cuvintelor-titlu constituie un neajuns pentru însuşi scopul urmărit de operele lexicografice în cauză. Cea dintâi pierdere vizează elementele inedite, rămase în afara repertoriilor de cuvinte, pentru mai mult de un secol, apoi, pentru cele deja înregistrate, numărul atestărilor conservate în stadiul minim, de asemenea, prin inutilizarea informației din GȚH şi, în sfârşit, calitatea inventarului unei lucrări cu profil lexicografic, din punctul de vedere al cuprinderii elementelor lexicale învechite sau regionale. Aşadar, în cazul lucrărilor lexicografice de felul glosarelor dialectale, pledăm pentru valorificarea integrală a corpusului respectiv, în locul celei parțiale practicate. Cu alte cuvinte, în operația de valorificare să fie avute în vedere, alături de cuvintele-titlu şi cele existente în definiții ori în citate şi, neincluse în corpusul de bază dintr-un motiv sau altul. Un astfel de procedeu, pe lângă exemplificarea şi diversificarea dicționarelor, sub aspect repertorial, ar constitui un beneficiu mai întâi chiar, în întreprinderea de realizare a acestora. Unele dintre glosele oferite de Ar. Densusianu

BDD-A15333 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:51:33 UTC)

au valoarea unui îndreptar în stabilirea sensului, dar mai ales a etimonului. Aşa, de pildă, pentru *defruptesc* refl. „*mânc* [sic!] *de dulce* sau *de frupt* în zi de post”, în definiția autorului identificăm atât semantismul comun al celor două locuțiuni, prin urmare, relația lor sinonimică, cât şi potențiala bază derivativă a fiecărui denominativ în parte. Putând pune semnul egalității între *mănânc de dulce* = *mă dedulcesc* şi *mănânc de frupt* = *mă defruptesc*, ne dăm seama că, în vederea derivării, aglutinarea prepoziției cu lexemul precedat devine inevitabilă. Prin urmare, cele două verbe se analizează prin (*a mânca*) *de dulce*, respectiv, (*a mânca*) *de frupt* + suf. *-i*, iar caracterul lor delocutiv este evident. DLR consideră verbele comentate derivate cu prefix *de-* + *dulce* şi *de-* + *frupt*, soluție nefirească, improprie, în raport cu realitatea lingvistică. Un argument suplimentar pentru propunerea de mai sus îl constituie un caz chiar din inventarul GȚH. Este vorba de *întreochia* [d. vite] „a căpăta o boală la (între = în) ochi”, după explicația DA „li se fac un fel de oase *în ochi* [= *între ochi*] şi viermi şi atunci se zice că sunt întreochiate”. Verbul *întreochia* se analizează prin construcția prepozițională *între ochi*, aglutinată ca bază derivativă, şi sufixul corespunzător, aşa cum s-a întâmplat în cazurile anterior citate: *dedulci, defrupti*. Conversiunea unei construcții prepoziționale în bază derivativă, respectiv, *de coajă* din *a curăța de coajă* a fost semnalată, comentată şi clarificată de Romulus Todoran (1998: 54). În viziunea acestuia, verbul primordial *decoji*, a fost asimilat abuziv derivatelor cu *des-*, prin hipercorectitudine, creându-se varianta *descoji*. Argumentele în favoarea acestei propuneri sunt preexistența sintagmei prepoziție + nume şi semantismul „zero” al augmentului, căci între *caji* şi *decoji* deosebirile sunt strict formale pentru un semantism comun: *a curăța coaja, a curăța de coajă*. În acest fel se conturează categoria delocutivelor, cristalizate ca formații verbale, având ca punct de plecare anumite locuțiuni al căror nucleu constă dintr-o construcție prepozițională convertibilă în bază derivativă.

5. Oportunitatea glosarelor dialectale, ca lucrări autonome, sau ca sursă pentru alcătuirea de dicționare, rămâne în afara oricărei discuții. Dar dacă subiectivismul unui autor de glosar reprezintă o constantă, cu urmări, mai mult sau mai puțin evidente (avem în vedere categoria unor vocabule excluse din repertoriul lucrării), obligația dicționarelor, a autorilor de dicționare, este de a perfecta profilul sursei primare prin simpla lectură integrală a acesteia.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE

DA	Academia Română, *Dicționarul limbii române*, Bucureşti, 1913–1948.
Damé, T.	Fr. Damé, *Încercare de terminologie poporană română*, Bucureşti, 1898.
DLR	Academia Română, *Dicționarul limbii române* (DLR). Serie nouă, Bucureşti, 1965 şi urm.
DICȚ.	Cuvânt atestat în dicționare (contemporane).
Doine	*1000 doine, strigături şi chiuituri*, culese de mai mulți învățători zeloşi. Culegere de doine, strigături şi chiuituri, ce se obicinuiesc la jocurile şi petrecerile noastre poporale, Braşov, 1891.

BDD-A15333 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:51:33 UTC)

Frâncu–Candrea, R.	Teofil Frâncu şi George Candrea, *Rotacismul la moţi şi istrieni*, Bucureşti, 1886.
GN, I–II	I.-A. Candrea, Ov. Densusianu, Th. Sperantia, *Graiul nostru. Texte din toate părţile locuite de români*, [vol.] I, II, Bucureşti, 1906–1907.
GŢH	*Glosar din Ţara Haţegului*, de Ar. Densuşianu, *A–C*, p. 85–94; *C–D*, p. 119–123; *F–Z*, p. 153–173, în „Revista critică-literară", III, Iaşi, 1895.
HEM	B. Petriceicu Hasdeu, *Etymologicum Magnum Romaniae*. Dicţionarul limbei istorice şi poporane a românilor. Tomul I–III, Bucureşti, Stabilimentul Grafic Socec şi Teclu, Tomul I–II: 1887, Tomul III: 1893.
Marian, *Nunta*	S. Fl. Marian, *Nunta la români*. Studiu istorico-etnografic comparativ. Ediţia Academiei Române, Bucureşti, Tipografia Carol Göbl, 1892.
Marian, *Ins.*	S. Fl. Marian, *Insectele în limba, credinţele şi obiceiurile românilor*, 1903.
Mărgărit, *Vocab.*	Iulia Mărgărit, *Vocabularul graiurilor munteneşti actuale*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2009.
Reteganul, P. I–V	Ioan Pop-Reteganul, *Poveşti ardeleneşti*. Culese din gura poporului de… Partea I–IV, Braşov, Editura Librăriei Nicolae Ciurea, 1880.
SDLR	August Scriban, *Dicţionaru limbii româneşti (etimologii, înţelesuri, exemple, citaţiuni, arhaizme, neologizme, provincializme)*. Ediţiunea întâia, Iaşi, 1939.
Şez.	„Şezătoarea". Revistă pentru literatură şi tradiţii populare, Fălticeni. Anul I, 1892 ş. u.
Todoran 1998	Romulus Todoran, *Contribuţii la studiul limbii române*, ediţie de Ion Mării şi Nicolae Mocanu, Cluj-Napoca, Editura Clusium.

ON A DIALECTAL GLOSSARY "INVOLUNTARY" OCCURRENCES (II)

ABSTRACT

The author re-discusses the aspect of "involuntary" occurence that had been previously dealt with in an article that was published in 2011, because it represents the same problem. This time, it is about words that were identified in *Glosar din Ţara Haţegului* by Ar. Densusianu, but not in the corpus, but in the glosses made by the author. Due to the importance of these signaled elements, the author amplifies the discussion from 2011.

Institutul de Lingvistică
„Iorgu Iordan − Al. Rosetti", Bucureşti

BDD-A15333 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:51:33 UTC)